

Сергій Кармалюк,

кандидат історичних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕНЮ КОМІТЕТАМИ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Початок нового століття був насичений різними подіями, які у своєму вирішенні вимагали безпосередньої участі комітетів Червоного Хреста. Волинська управа Товариства продовжувала нарощувати власний капітал і розширювати сферу послуг. Постійно зростав чисельний склад організації.

Основними напрямками діяльності осередків Червоного Хреста на Волині, були - організації лікарської допомоги в амбулаторіях Товариства та створення і підтримка діяльності общин сестер милосердя. Значні кошти також виділялись на відкриття нових лікувальних закладів, допомогу потерпілим від різноманітних стихійних лих, одноразові виплати ветеранам, тощо.

Дослідженням тих чи інших аспектів, даного питання, свого часу займались А. Горілий, О. Безпалько, С. Кармалюк, В. Ореховський, А. Фурман, Я. Явір.

Варто зауважити, що амбулаторії та лікарні Червоного Хреста працювали досить ефективно. Наприклад, в 1908 р. Ізяславська амбулаторна лікарня надала допомогу 3483 хворим, з них - 2615 були селянами. Ще одна лікарня Червоного Хреста перебувала на утриманні Житомирського місцевого комітету Товариства, який очолювала Е.Ф. Демидова. Лікарня розміщувалась в будинку Кудря і займала 5 кімнат. Медичне обслуговування там, на відміну від інших, здійснювалось за символічну плату – 10 коп. Завідував Житомирською амбулаторією земський повітовий лікар Ігумнов, однак знайти підтвердження що це Сергій Миколайович Ігумнов, відомий діяч земської медицини нам не вдалося. В Житомирі також діяла амбулаторна лікарня місцевої общини сестер милосердя. В 1908 р. її відвідало 9522 хворих, 180 пацієнтам зроблено щеплення проти віспи [4, с. 2-3; 7, с. 458].

В 1909 р. Ізяславську амбулаторію відвідало уже 3922 хворих, 2394 з них – селяни [3, с. 121]. Водночас, новоутворена Рівненська амбулаторія, яка працювала неповний 1911 р. надала допомогу 2604 хворим, серед яких було 674 дитини [5, с. 166; 6, с. 207]. Як бачимо, допомога амбулаторій сільським жителям була досить суттєвою.

Кошти на утримання амбулаторій, місцеві комітети Червоного Хреста накопичували за рахунок пожертвувань. Так Новоград-Волинський Червоний Хрест з цією метою провів квартковий збір та виставу, чистий прибуток від яких склав 60 крб. 65 коп., а Рівненська філія Товариства провела розпродаж святкових конвертів для пересилки в святкові дні взаємних поздоровлень, виручка від якого склала 101 крб. 90 коп. Окрім цього під час святкування Пасхи зібрано пожертвувань на суму 114 крб. 30 коп. [2, с. 137-142]. Острогський місцевий комітет провів лотерею-алеґрі. Чистий прибуток від цієї акції склав 1013 крб. [1, с. 116]. Через деякий час, після отримання необхідного дозволу, лотерею-алеґрі також провели Рівненський та Новоград-Волинський комітети Червоного Хреста. У Рівному отримані в результаті проведеної лотереї кошти (1000 крб.) були зараховані в запасний капітал, а голова Новоград-Волинського комітету Червоного Хреста спрямував 840 крб. прибутку від лотереї на підтримку амбулаторної лікарні [1, с. 68; 2, с. 117].

З метою залучення коштів, місцевими осередками Товариства, проводились різноманітні спектаклі й масові гулянки. Широко використовувались кварткові збори коштів. Так, Новоград-Волинський комітет Червоного Хреста з допомогою кварт, лише за місяць, зібрав 134 крб. 69 коп., тоді як на утримання Новоград-Волинської амбулаторії було виділено 2000 крб., і ще 1658 крб. на побудову приміщення амбулаторної лікарні.

Значну увагу Волинська управа Червоного Хреста приділяла підтримці місцевих осередків сестер милосердя, сприяючи їм розширенню. Так, Волинською філією Червоного Хреста в Рівному при місцевому комітеті Товариства в 1910 р. було створено нову общину сестер милосердя, її очолила М.А. Андрю. В тому ж році, при щойно заснованій общині сестер милосердя, було відкрито безкоштовну

амбулаторію. Проте розпочала вона свою роботу наступного року [4, с. 82; 5, с. 165]. В 1911 р. підготовка кваліфікованого молодшого медперсоналу була висунута на перший план. Курси сестер милосердя запрацювали в Житомирі. Кошти на їх утримання виділив місцевий комітет Червоного Хреста під керівництвом М.С. Куйтасової. З цією метою проведено два спектаклі, виручка

Рисунок 1. Будівля амбулаторної лікарні у Новограді, сучасний вигляд. (Фото: novograd. city)

від яких склала 1403 крб. Крім того, для навчання медсестер було обладнано окрему амбулаторну лікарню. Основна діяльність общин сестер милосердя зосереджувалась на роботі у власних закладах соціальної опіки, земських лікарнях, безкоштовних амбулаторіях та лікарнях. Одна з таких лікарень працювала в Новоград-Волинському. Вона була відкрита за безпосередньої підтримки голови повітового комітету Червоного Хреста, княгині Наталії Оржевської. У вересні 1911 року Наталія Оржевська була обрана головою Житомирського Червоного Хреста і очолювала його до 1918 року [10]. Як результат такої напруженої праці, в грудні 1912 р. відбувся перший випуск 11 медсестер Рівненською общиною товариства Червоного Хреста [6, с.230; 9, с.1487].

Постійна потреба в коштах для підтримки общини і курсів сестер милосердя спонукала Житомирський місцевий комітет Червоного Хреста до проведення у 1912 р. двох благодійних спектаклів. Отриманий прибуток склав 649 крб. 80 коп. Частина виручених коштів пішла на користь амбулаторії, яка поточного року прийняла 9 240 хворих, а лікарня -209 стаціонарних пацієнтів. Третину з їх числа складали селяни.

На особливу увагу заслуговує діяльність Волинської управи Червоного Хреста під час Російсько-Японської війни. Волинська філія товариства Червоного Хреста на той час об'єднувала 12 повітових комітетів. А саме: Володимир-Волинський, Лубенський, Житомирський, Здолбунівський, Ізяславський, Ковельський, Кременецький, Луцький, Новоград-Волинський, Овруцький,

Острогський, Рівненський. З початком війни, в 1904 р., в Житомирі відразу приступили до формування санітарного загону. На Далекому Сході загін розгорнув лазарет на 100 ліжок, поступово збільшивши їх кількість до 152. При лазареті працювала амбулаторія. Обслуговували шпиталь 4 лікарі. Протягом війни Волинська управа Червоного Хреста займалась забезпеченням лазарету усім необхідним. Для цього проводились широкомасштабні збори пожертвувань. Як наслідок, губернським відділом Товариства було зібрано 83980 крб. 52 коп., а 85000 крб. зібрали підвідомчі комітети Червоного Хреста. Наприклад, Кременецький Червоний Хрест влаштував узимку 1904 р. в Кременці, в залі громадських зборів, лотерею на 1900 крб. При деяких місцевих відділеннях Червоного Хреста влаштовано евакуаційні лазарети. Так, Луцький Червоний Хрест утримував шпиталь на 6 ліжок. Свій лазарет мав також Ізяславський Червоний Хрест [2, с. 391].

Проте не все було так безхмарно. В літку 1905 р. в губернії було розклеєно листівки, в яких співробітники Червоного Хреста звинувачувались у різних зловживаннях. В прокламації, яку було знайдено в Новоград-Волинському, висловлювався протест проти розтрати місцевим керівництвом зібраних народом коштів на підтримку коханок і співачок місцевого театру [8, с. 57].

Як бачимо, на початку ХХ ст. Волинська управа Червоного Хреста основні зусилля зосередила в сфері накопиченні коштів. Завдяки стабілізації фінансового становища підвідомчі комітети Червоного Хреста значно розширили сітку закладів соціальної опіки. Крім уже звичних безкоштовних амбулаторій та лікарень, з'явилися різноманітні притулки, санаторії, аптеки, харчові та нічліжні пункти. Також посилена увага приділяється підготовці сестер милосердя, які працювали як у власних лікувальних закладах так і в земських лікарнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЦДІА України в м. Києві (Центр. держ. істор. архів України в м. Києві). Ф. 442. Оп.633. Спр.34.
2. Там само. Оп.634. Спр.71.
3. Там само. Оп.638. Спр.207.
4. Там само. Оп.639. Спр.207

5. Там само. Оп.642. Спр.48
6. Там само. Оп.644. Спр.50.
7. Там само. Оп.661. Спр.273
8. Там само. Оп.855. Спр.6
9. Вестник Красного Креста: Орган Главного Управления Российского Общества Красного Креста. СПб. 1913. №8.
- 10 Явір Я. Княжна у Червоному Хресті: хто така Наталія Оржевська і що вона зробила для Новограда. URL: <https://novograd.city/blogs/3607/knyazhna-u-chervonomu-hresti-hto-taka-nataliya-orzhevskaya-i-scho-vona-zrobila-dlya-novograda> (дата звернення 11.05.2023)

Антоніна Конончук,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Інеса Шаповалова,

магістрантка спеціальності 231 Соціальна робота,

директор Територіального центру соціального

обслуговування (надання соціальних послуг)

Ніжинської міської ради

Ольга Вакулик,

магістрантка спеціальності 231 Соціальна робота»,

завідувач відділення денного перебування

Територіального центру соціального обслуговування

(надання соціальних послуг) Ніжинської міської ради,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ІННОВАЦІЇ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ У НІЖИНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Усвідомлення важливості соціальних аспектів старіння населення як глобальної світової проблеми спонукає до пошуків шляхів її вирішення. У зв'язку з цим соціальна робота з людьми похилого віку посідає пріоритетне місце у системі соціального захисту населення багатьох країн світу. Україна переймає позитивний досвід інших країн та проводить значну роботу у даному напрямі. Реформа децентралізації відкрила нові перспективи для підвищення доступності та якості соціальних послуг [1, 2]. Постійно відбувається пошук нових підходів, технологій, методів і форм у вирішенні проблем людей похилого віку, створення